

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ยุคศตวรรษที่ 21 การทำงานของมนุษย์ได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก มีการเน้นและให้ความสำคัญกับความสามารถด้านเทคนิคและวิชาชีพ ควบคู่กับการเน้นการทำงานร่วมกันเป็นทีมงาน โดยอยู่ภายใต้โครงการต่าง ๆ ซึ่งสอดคล้องกับการแข่งขันในยุคโลกาภิวัตน์ที่ทวีความรุนแรงมากขึ้น ด้วยความก้าวหน้าของเทคโนโลยีที่มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ทำให้สภาพการทำงานเกิดการเปลี่ยนแปลง ดังนั้นเพื่อลดค่าใช้จ่าย ลดต้นทุน เพิ่มความสะดวก รวดเร็ว ทันสมัยและตรงกับความต้องการของลูกค้า องค์กรต่าง ๆ จึงนำการเพิ่มสมรรถนะในกรทำงานมาใช้เพิ่ม เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของทรัพยากรบุคคลในการทำงานให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น

การนำแนวคิดเรื่องสมรรถนะ (Competency) มาใช้ในการบริหารงานบุคคลที่เรียกว่า การบริหารงานบุคคลที่เน้นสมรรถนะ กล่าวคือ มีการคัดเลือก และการประเมินผลงานบุคคล โดยอิงสมรรถนะ ทำให้ทราบจุดอ่อนและจุดแข็งที่สามารถใช้เป็นข้อมูลในการปรับปรุงแก้ไข ทำให้เกิดการพัฒนาสมรรถนะได้อย่างเหมาะสม รวมทั้งกระตุ้นให้มีความตื่นตัว ระวัง และรับผิดชอบในการปฏิบัติงานให้มีคุณภาพ ข้อมูลที่ได้รับจากการประเมินสมรรถนะยังสามารถนำไปใช้ในการวางแผนกำหนดทรัพยากรและวิธีการพัฒนาสมรรถนะทั้งระยะสั้นและระยะยาว การประเมินยังเพิ่มความรู้สึกที่มีคุณค่าและความมั่นใจ หากไม่มีการประเมินสมรรถนะจะไม่ทราบว่าการปฏิบัติงานอยู่ในระดับใด องค์กรส่วนใหญ่ยังขาดข้อมูลเกี่ยวกับสมรรถนะของผู้ปฏิบัติงาน เพื่อใช้ในการวางแผนการอบรมเพื่อพัฒนาสมรรถนะให้กับผู้ปฏิบัติงาน ตลอดจนการขาดข้อมูลเพื่อใช้ประกอบการเลื่อนขั้นเลื่อนเงินเดือน โดยอิงสมรรถนะ จะเห็นได้ว่ามีการให้ความสำคัญต่อสมรรถนะในการบริหารงานบุคคลเป็นอย่างมาก องค์กรต่าง ๆ จำเป็นต้องปรับเปลี่ยนกลยุทธ์ในการจัดการบุคลากรในองค์กร เพื่อพัฒนาตนเองให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงและการแข่งขันที่เกิดขึ้น

สมรรถนะเป็นเครื่องมือในการบริหารจัดการองค์กรที่มีประโยชน์อย่างมากต่อการบริหารทรัพยากรบุคคล ทั้งนี้สมรรถนะเป็นสิ่งที่ช่วยพัฒนาศักยภาพของพนักงานในองค์กรให้ทำงานหรือผลิตผลงานที่องค์กรต้องการ ซึ่งจะส่งผลให้องค์กรสามารถบรรลุถึงวิสัยทัศน์ ภารกิจ และกลยุทธ์ ที่กำหนดไว้ได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น (ณรงค์วิทย์ แสนทอง, 2547,

หน้า 16) สมรรถนะจึงเป็นเครื่องมือ (Tool) ที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการบริหารจัดการระบบบริหารงานบุคคลภายในองค์กรได้เป็นอย่างดี

ในระบบข้าราชการพลเรือนไทยได้มีการพยายามปรับปรุงการบริหารงานบุคคลให้มีความทันสมัย โดยได้มีการนำสมรรถนะมาใช้ สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (ก.พ.) ได้ศึกษาระบบการจำแนกตำแหน่งและเงินเดือนขึ้นใหม่ ส่วนหนึ่งคือ ดันแบบสมรรถนะของข้าราชการพลเรือนไทย ซึ่งได้มีการออกแบบให้มีการนำสมรรถนะมาเชื่อมโยงกับคำตอบแทน รวมถึงสมรรถนะถูกนำมาปรับใช้ให้เกิดประโยชน์ในการเสริมสร้างระบบการบริหารทรัพยากรบุคคลทางด้านต่าง ๆ ให้มีคุณภาพมากขึ้น เช่น ระบบการสรรหา/คัดเลือก การพัฒนาบุคลากร การประเมินผลการปฏิบัติงาน การวางแผนพัฒนาความก้าวหน้าในอาชีพ เป็นต้น ทั้งนี้สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน ได้กำหนดนิยามความหมายของสมรรถนะ คือ คุณลักษณะเชิงพฤติกรรมที่เป็นผลมาจากความรู้ ทักษะ ความสามารถ และคุณลักษณะอื่น ๆ ที่ทำให้บุคคลสามารถสร้างผลงานได้โดดเด่นกว่าเพื่อนร่วมงานอื่น ๆ ในองค์กร

ห้องสมุดมหาวิทยาลัยของรัฐเป็นแหล่งที่รวบรวมทรัพยากรสารสนเทศหลากหลายประเภท เพื่อเป็นแหล่งการค้นคว้าหาความรู้ และมีหน้าที่หลักในการส่งเสริมและสนับสนุนการเรียนการสอนและการค้นคว้าวิจัยเพื่อให้เกิดความรู้ใหม่ ๆ ทำให้เกิดความก้าวหน้าในวิชาการเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพในการเรียนการสอนมากยิ่งขึ้น ห้องสมุดจึงจำเป็นต้องมีการเปลี่ยนแปลงโดยการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาช่วยในการปฏิบัติงาน เพื่อการจัดหา การรวบรวม การจัดเก็บ การค้นคืน รวมถึงการจัดทำฐานข้อมูลร่วมกันในโครงการ Thai LIS เช่น ฐานข้อมูลสหบรรณานุกรม (Union Catalog) ทั้งนี้ยังรวมถึงการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารที่มีอยู่ให้ทันสมัยตรงกับความต้องการของผู้ใช้ ดังนั้นหน่วยงานและสถาบันต้องมีการส่งเสริมและสนับสนุนพัฒนาบุคลากรให้เป็นผู้มีความรู้ ความสามารถในการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ให้เกิดประโยชน์ มีการพัฒนาทักษะทางภาษา รวมถึงมีการนำสมรรถนะเป็นเครื่องมือในการบริหารจัดการองค์กรในการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

การนำเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาใช้ในการปฏิบัติงานนั้นจะช่วยลดขั้นตอนในการปฏิบัติงานทำให้เกิดความสะดวกรวดเร็วและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น จากการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า บรรณารักษ์ยังต้องการพัฒนาทางด้านความรู้ และทักษะด้านภาษาต่างประเทศ ส่วนความรู้เกี่ยวกับวิชาชีพที่ต้องการพัฒนา คือ เทคโนโลยีสารสนเทศ ระบบห้องสมุดอัตโนมัติ รูปแบบมาตรฐานการลงรายการที่เป็นสากล (จุฑารัตน์ สรวาณะวงศ์, 2543, หน้า 76) การนำ

เทคโนโลยีที่มีประสิทธิภาพมาใช้ในการสืบค้นข้อมูล ในการปฏิบัติงาน ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีก็คือ การเข้าใช้สืบค้นข้อมูลจากฐานข้อมูลในห้องสมุดก็ลดน้อยลงเนื่องจากผู้ใช้ให้ความสำคัญในการเลือกใช้ฐานข้อมูลที่เป็นโปรแกรมค้นหา รวมถึงการสืบค้นข้อมูลด้วยคำที่เป็น Key words มากกว่าการสืบค้นจากการใช้หัวเรื่อง นอกจากนี้ที่กล่าวมาแล้วยังมีคำศัพท์หรือแนวคิดที่มีเปลี่ยนแปลงหรือเกิดขึ้นใหม่ ๆ ยังไม่มีกำหนดไว้ในหัวเรื่อง หรือมีการจัดเก็บลงในฐานข้อมูล เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการต่อการสืบค้นข้อมูลของผู้ใช้ในการเข้าถึงสารสนเทศ บรรณารักษ์วิเคราะห์ทรัพยากรสารสนเทศ ต้องมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงอย่างแท้จริงในความท้าทายที่เกิดขึ้น ในการพัฒนาความสามารถในงานได้ จากการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง การทำงานที่มุ่งผลสัมฤทธิ์เพื่อปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล การจัดการขบวนการปฏิบัติงานจึงนำสมรรถนะมาเป็นเครื่องมือในการบริหารจัดการ ด้วยการเพิ่มศักยภาพของผู้ปฏิบัติงานในห้องสมุดทุกแผนก ทั้งนี้โดยยึดสมรรถนะต้นแบบ (Competency Model) ของระบบราชการไทย และสมาคมห้องสมุดอเมริกัน (American Library Association) นำมาผนวกใช้ในการปฏิบัติงาน และต้องฝึกทักษะทางด้านภาษาอังกฤษ ในทุก ๆ ด้าน ไวยากรณ์ คำศัพท์ที่เกิดขึ้นใหม่ เป็นต้น การปฏิบัติงานต้องมีระดับที่เป็นมาตรฐานของตำแหน่งงานด้านต่าง ๆ โดยการกำหนดคุณสมบัติที่พึงประสงค์ ตามแนวทางการพัฒนาสมรรถนะหลักของตำแหน่งงานด้านต่าง ๆ ของหน่วยงาน และองค์กรสารสนเทศ

บรรณารักษ์วิเคราะห์ทรัพยากรสารสนเทศ จำเป็นต้องรับรู้/บทบาทและหน้าที่ที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น และต้องศึกษาหาความรู้เพื่อนำมาปรับปรุงและพัฒนาการปฏิบัติงาน ทั้งนี้ผลกระทบต่อการทำงานในปัจจุบันมีหลายด้าน เช่น ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ด้านความรู้ในวิชาชีพในรูปแบบการลงรายการบรรณานุกรมในระบบอัตโนมัติที่เป็นมาตรฐานร่วมกัน การเพิ่มคุณสมบัติที่เหมาะสมกับตำแหน่ง และประสบการณ์ในการทำงาน ตลอดจนการพัฒนาแบบ/วิธีการ/การดำเนินงาน เพื่อให้เกิดความคิดรวบยอด ทั้งมีแนวทางการปฏิบัติงานในการจัดทำข้อมูลในฐานข้อมูลที่ใช้ร่วมกันโดยการใช้อนุกรมการลงรายการ/คู่มือต่าง ๆ เดียวกันสำหรับงานวิเคราะห์ทรัพยากรสารสนเทศ แนวโน้มการปรับปรุงและพัฒนาบุคลากรห้องสมุดมหาวิทยาลัยของรัฐในยุคเทคโนโลยีสารสนเทศ บรรณารักษ์วิเคราะห์ทรัพยากรสารสนเทศต้องเตรียมความพร้อมของตนเองในเรื่องดังกล่าวให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น การนำสมรรถนะมาเป็นเครื่องมือในการปฏิบัติงาน ด้วยการฝึกฝนและพัฒนาทักษะ ความรู้ ความสามารถที่เป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติงานอยู่ตลอดเวลาจึงจะทำให้ผลงานที่ออกมามีคุณภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งต้องติดตาม

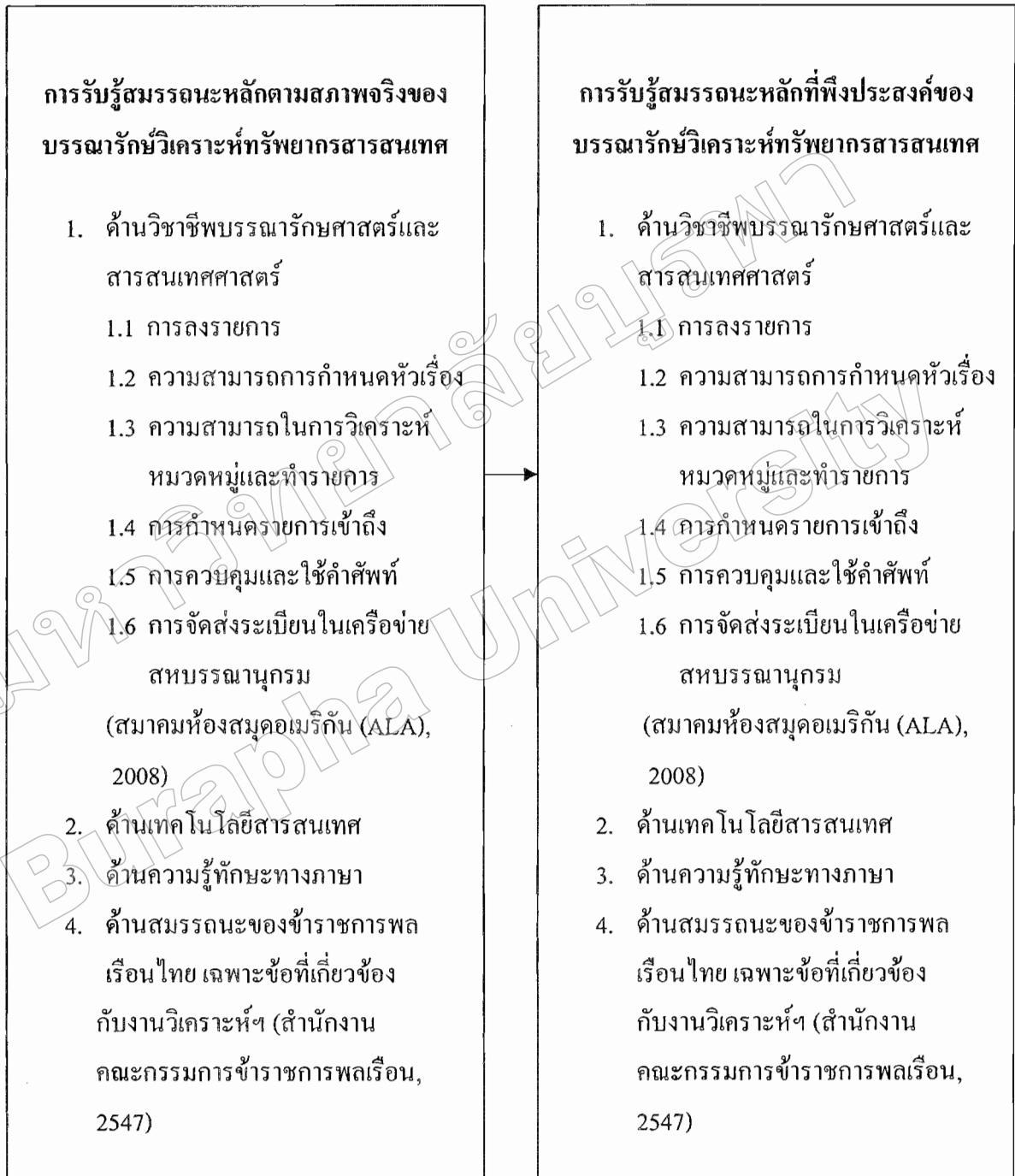
ข่าวสารในวิชาชีพ ความร่วมมือในการลงรายการให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน รวมถึงการเพิ่มพูนความรู้เฉพาะสาขาวิชาต่าง ๆ ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน

จากความจำเป็นของการพัฒนาบุคลากรดังกล่าวผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการรับรู้สมรรถนะหลักที่พึงประสงค์ของบรรณารักษ์วิเคราะห์ทรัพยากรสารสนเทศในห้องสมุดมหาวิทยาลัยของรัฐ เพื่อศึกษาการรับรู้ของบรรณารักษ์วิเคราะห์ทรัพยากรสารสนเทศ โดยการเปรียบเทียบความคิดเห็นในการรับรู้ด้านสมรรถนะ ทั้งนี้ ในการศึกษาดังกล่าว ยังนำมาพัฒนาศักยภาพของบรรณารักษ์วิเคราะห์ทรัพยากรสารสนเทศ ในการปฏิบัติงานอย่างมีคุณภาพ การเพิ่มสมรรถนะเพื่อให้สอดคล้องกับสภาวะการณ์ที่เปลี่ยนแปลง เพื่อเป็นแนวทางสำหรับผู้บริหารห้องสมุดมหาวิทยาลัยของรัฐ ในการกำหนดคุณสมบัติ ในการสรรหา/คัดเลือก พัฒนาบุคลากรให้ตรงลักษณะในการพัฒนากำหนดแนวทางด้านวิชาชีพบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ นำไปใช้ในการประเมินผลการปฏิบัติงานตามสมรรถนะเฉพาะตำแหน่ง การพัฒนาคุณภาพการปฏิบัติงานของบรรณารักษ์วิเคราะห์ทรัพยากรสารสนเทศ ในปัจจุบันและอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการรับรู้สมรรถนะหลักที่พึงประสงค์ และสมรรถนะตามสภาพจริงของบรรณารักษ์วิเคราะห์ทรัพยากรสารสนเทศ ตามความคิดเห็นของบรรณารักษ์วิเคราะห์ทรัพยากรสารสนเทศในห้องสมุดมหาวิทยาลัยของรัฐ
2. เพื่อเปรียบเทียบการรับรู้สมรรถนะหลักที่พึงประสงค์ และสมรรถนะตามสภาพจริงของบรรณารักษ์วิเคราะห์ทรัพยากรสารสนเทศ ตามความคิดเห็นของบรรณารักษ์วิเคราะห์ทรัพยากรสารสนเทศในห้องสมุดมหาวิทยาลัยของรัฐ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มุ่งศึกษาถึงการรับรู้สมรรถนะหลักที่พึงประสงค์ของบรรณารักษ์วิเคราะห์ทรัพยากรสารสนเทศในห้องสมุดมหาวิทยาลัยของรัฐ โดยศึกษาเฉพาะห้องสมุดกลางของมหาวิทยาลัยเท่านั้น ทั้งนี้จะศึกษาเปรียบเทียบการรับรู้ระหว่างสมรรถนะหลักตามสภาพจริงและสมรรถนะหลักที่พึงประสงค์บรรณารักษ์วิเคราะห์ทรัพยากรสารสนเทศในห้องสมุดมหาวิทยาลัยของรัฐ รวมทั้งหมด 68 แห่ง ดังนี้

1. กลุ่มห้องสมุดมหาวิทยาลัยของรัฐ	จำนวน	25 แห่ง
2. กลุ่มห้องสมุดมหาวิทยาลัยราชภัฏ	จำนวน	37 แห่ง
3. กลุ่มห้องสมุดมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล	จำนวน	6 แห่ง

สมมุติฐานในการวิจัย

บรรณารักษ์วิเคราะห์ทรัพยากรสารสนเทศในห้องสมุดมหาวิทยาลัยของรัฐ มีการรับรู้สมรรถนะหลักตามสภาพจริงและสมรรถนะหลักที่พึงประสงค์แตกต่างกัน

นิยามศัพท์เฉพาะ

การรับรู้ (Perception) หมายถึง กระบวนการที่บุคคลเข้าใจความหมายของสิ่งต่างๆ โดยอาศัย ประสบการณ์ ประสบการณ์ และสภาพแวดล้อม เป็นเครื่องมือช่วยในการตีความ / แปลความ

สมรรถนะ (Competencies) หมายถึง ความรู้ ทักษะ ความสามารถ ทักษะ และคุณลักษณะส่วนบุคคลด้านวิชาชีพบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ เทคโนโลยีสารสนเทศ ทักษะทางภาษาทั้งภาษาไทยและอังกฤษ รวมถึงสมรรถนะของข้าราชการพลเรือน (ก.พ.) ในข้อที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะในการเป็นบรรณารักษงานวิเคราะห์ทรัพยากรสารสนเทศ ประกอบด้วย การมุ่งผลสัมฤทธิ์ บริการที่ดี การส่งมอบความเชี่ยวชาญในงานอาชีพ จริยธรรม ความร่วมแรงร่วมใจ การคิดวิเคราะห์ การพัฒนาศักยภาพคน การสืบเสาะหาความเข้าใจผู้อื่น การดำเนินการเชิงรุก ความถูกต้องของงาน ความมั่นใจในตนเอง ความยืดหยุ่นอ่อนปรน ซึ่งเป็นคุณลักษณะเชิงพฤติกรรมของบุคคลที่แสดงออกในการปฏิบัติงาน ซึ่งส่งผลให้บุคคลสร้างผลงานได้โดดเด่นกว่าบุคคลอื่นทำให้งานมีประสิทธิภาพและเกิดผลงานสูงสุด ตามที่ตำแหน่งหรือองค์กรต้องการ

สมรรถนะหลักตามสภาพจริง หมายถึง ความรู้ ทักษะ ความสามารถ ทักษะคิด และ คุณลักษณะส่วนบุคคลของบรรณารักษ์ที่ปฏิบัติงานวิเคราะห์ทรัพยากรสารสนเทศ ที่มีอยู่ตามสภาพจริงในปัจจุบัน ประกอบด้วย สมรรถนะด้านวิชาชีพบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ เทคโนโลยีสารสนเทศ ทักษะทางภาษาทั้งภาษาไทยและอังกฤษ รวมถึงด้านสมรรถนะของข้าราชการพลเรือน (ก.พ.)

สมรรถนะหลักที่พึงประสงค์ หมายถึง ความรู้ ทักษะ ความสามารถ ทักษะคิด และ คุณลักษณะส่วนบุคคลของบรรณารักษ์ที่ปฏิบัติงานวิเคราะห์ทรัพยากรสารสนเทศ ควรจะมีเพื่อให้ผลการปฏิบัติงานบรรลุเป้าหมายขององค์กร ประกอบด้วย สมรรถนะด้านวิชาชีพ บรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ เทคโนโลยีสารสนเทศ ทักษะทางภาษาทั้งภาษาไทยและอังกฤษ รวมถึงด้านสมรรถนะของข้าราชการพลเรือน (ก.พ.)

บรรณารักษ์วิเคราะห์ทรัพยากรสารสนเทศ (Cataloger) หมายถึง บรรณารักษ์ที่ได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติงานวิเคราะห์เลขหมู่และทำรายการทรัพยากรสารสนเทศ รวมทั้งงานอื่นที่เกี่ยวข้องในห้องสมุดมหาวิทยาลัยของรัฐ

ห้องสมุดมหาวิทยาลัยของรัฐ หมายถึง ห้องสมุดมหาวิทยาลัยของรัฐหรือในกำกับของรัฐ ห้องสมุดมหาวิทยาลัยราชภัฏ และห้องสมุดมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล โดยอาจใช้ชื่ออื่น ๆ เช่น สถาบันวิทยบริการ / สำนักวิทยบริการ / ศูนย์บรรณสารและสื่อการศึกษา / สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยี หรือสำนักหอสมุด ที่ทำหน้าที่เปรียบเสมือนห้องสมุดมหาวิทยาลัย จากรายชื่อห้องสมุดที่ปรากฏอยู่ในฐานข้อมูลสหบรรณานุกรม (Union Catalog) รวมทั้งสิ้น 68 แห่ง

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ผู้บริหารสามารถนำผลการวิจัยเกี่ยวกับการรับรู้สมรรถนะหลักที่พึงประสงค์ของบรรณารักษ์วิเคราะห์ทรัพยากรสารสนเทศ ในห้องสมุดมหาวิทยาลัยของรัฐ ไปเป็นแนวทางในการกำหนดคุณสมบัติทางสมรรถนะสำคัญที่พึงประสงค์ของบุคลากร ในการสรรหา คัดเลือก และพัฒนาบรรณารักษ์วิเคราะห์ทรัพยากรสารสนเทศกับความเปลี่ยนแปลงทางนวัตกรรมด้านเทคโนโลยี ได้ตรงลักษณะที่ต้องการ รวมถึงใช้ในการประเมินผลการปฏิบัติงานของบรรณารักษ์วิเคราะห์ทรัพยากรสารสนเทศ ตลอดจนบรรณารักษ์วิเคราะห์ทรัพยากรสารสนเทศสามารถใช้ในการพัฒนาตนเองให้มีศักยภาพยิ่งขึ้น ตอบสนองต่อพัฒนาการของวิชาชีพ